

УДК 911.375

Цвеліх Євген Миколайович

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: dellamontag@ukr.net

Лук'янчук Петро Миколайович

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: petya_luka@ukr.net

ГЕОГРАФІЯ МІСТ-ПОБРАТИМІВ КИЄВА

Метою статті є комплексна оцінка побратимських зв'язків міста Києва, огляд їх динаміки, поточного стану та перспектив.

Методика. Методичні засади дослідження полягали в синтезі та аналізі зібраного авторами літературного та статистичного матеріалу. Детальна інформація отримана шляхом подання запитів до місцевих органів влади. При цьому застосовувався табличний метод.

Результат. Розглянуто історію участі Києва у міжнародному побратимському русі. Виконана класифікація побратимських угод за їх поточним станом. Розглянуто світові тенденції використання побратимських зв'язків і їх прояв на прикладі Києва.

Наукова новизна полягає в комплексній оцінці побратимських зв'язків міста Києва, вивчення яких не проводилось.

Практична значимість дослідження визначається його необхідністю для розуміння пріоритетних напрямів міжнародної співпраці на рівні муніципалітетів.

Ключові слова: міста-побратими, Київ, побратимський рух.

УДК 911.375

Цвелых Евгений Николаевич

Киевский национальный университет имени
Тараса Шевченко, г. Киев, Украина, e-mail:
dellamontag@ukr.net

Лукьянчук Петр Николаевич

Киевский национальный университет имени
Тараса Шевченко, г. Киев, Украина, e-mail:
petya_luka@ukr.net

ГЕОГРАФИЯ ГОРОДОВ-ПОБРАТИМОВ КИЕВА

Целью статьи является комплексная оценка побратимских связей города Киева, обзор их динамики, текущего состояния и перспектив.

Методика. Методические основы исследования заключались в синтезе и анализе собранного авторами литературного и статистического материала. Подробная информация получена путем подачи запросов в местные органы власти. При этом применялся табличный метод.

Результат. Рассмотрена история участия Киева в международном побратимском движении. Выполнена классификация побратимских соглашений за их текущим состоянием. Рассмотрены мировые тенденции использования побратимских связей и их проявление на примере Киева.

Научная новизна заключается в комплексной оценке побратимских связей города Киева, изучение которых не проводилось.

Практическая значимость исследования определяется его необходимостью для понимания приоритетных направлений международного сотрудничества на уровне муниципалитетов.

Ключевые слова: города-побратимы, Киев, побратимские движение.

Tsvelykh Yevhen Mykolayovych

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-
mail:dellamontag@ukr.net

Lukianchuk Petro Mykolayovych

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail:petya_luka@ukr.net

GEOGRAPHY OF KYIV'S TWIN TOWNS

The purpose of the article is to assess the twinning linkages of the city of Kyiv, an overview of their dynamics, current status and prospects.

Methods. The methodological basis for the study was to synthesize and analyse the literary and statistical material collected by the authors. Detailed information is obtained through the submission of requests to local authorities. The table method was used.

Results. The history of the participation of Kyiv in the international twinning movement is considered. The twinning agreements have been classified for their current state. The world trends in the use of twinning links and their manifestation in the example of Kyiv are considered.

The scientific novelty is the integrated assessment of the twinning links of the city of Kyiv, which have not been studied.

The practical significance of the study is determined by its need to understand the priority areas of international cooperation at the municipal level.

Key words: twin towns, Kyiv, twinning.

Актуальність дослідження. Побратимські зв'язки зазвичай характеризують як явище, що з'явилося для досягнення кращого взаєморозуміння, зміцнення співпраці та дружби між їх населенням міст і регіонів різних країн, і набуло особливого поширення після Другої світової війни (хоча першу угоду про побратимство у сучасному вигляді було укладено між містами Кейлі (Велика Британія) і Пуа-дю-Нор (Франція) ще в 1920 році після закінчення Першої світової війни; а ще тисячу років тому (!), в 836 році, між німецьким Падеборном і французьким Ле-Маном була підписана взагалі перша у світі угода про співпрацю між містами [4, 5]. Подібні угоди зазвичай спрямовані на обмін досвідом, культурний (обмін делегаціями, художніми та спортивними колективами, виставками, а також літературою, кінофільмами, фотоматеріалами про життя міст тощо) та технічний обмін.

Ступінь вивченості проблематики. Проблема сучасного стану і історії становлення побратимських зв'язків, зокрема Києва та й інших українських міст, в географічній літературі практично не висвітлювалися. Більш того, отримати повну інформацію про дати встановлення та рівень побратимських зв'язків було неможливим. Навіть енциклопедичне видання «Київ» [6], можливо, найбільш об'єктивне і всебічне видання про наше місто за часів УРСР, подавало неправильні і неповні відомості про побратимські зв'язки.

Невелика інформація, що «гуляє» Всесвітньою мережею, взагалі подає відомості лише про загальновідомі міста-побратими, з ким у Києва

найтісніші взаємовідносини, починаючи ще з радянських часів (Краків, Ляйпциг, Тампере, Кіото). Інформація про рівень зв'язків чи статус відносин (угода про встановлення або угода лише про наміри) дісталася авторам лише з «перших рук», тобто від самої КМДА [2, 3]. Також практично недоступною і невідомою для киян стала інформація про систематичний розрив побратимських зв'язків Києва з російськими містами та суб'єктами Федерації.

Мета статті полягає в систематизації інформації про стан і динаміку побратимських зв'язків Києва з містами інших країн, а також у заповненні «прогалін» в інформації, викладених вище,

Виклад основного матеріалу. Всесвітня федерація поріднених міст була створена у квітні 1957 р. з ініціативи колишніх учасників французького руху Опору. Київ, як і більшість міст, які зачепили світові війни, у післявоєнний час активно брав участь у побратимському русі. Першим містом-побратимом ще у 1954 р. стало Тампере – третє за величиною місто Фінляндії, адміністративний центр провінції Пірканмаа, [2]. Вибір міста-побратима здійснюється за рішенням Київської міської ради депутатів трудящих на основі двосторонніх угод. Пізніше Київ поріднився з Ляйпцігом (НДР), Братиславою (ЧССР), Тулузою (Франція), Флоренцією (Італія), Кіото (Японія). Також за радянських часів Київ був побратимом польського Кракова [6], однак офіційні відносини були оформлені вже за часів Незалежності. Дві райони Києва – Дніпровський та Дарницький також поріднилися з французькими містами Роменвілем та Шалетт.

Міста-побратими знайшли своє відображення і у київській топоніміці. На їх честь було названо вулиці (Краківська, Тампере, Кіото, Лейпцизька, Шалетт тощо), площі (Сантьяго-де-Чилі), кінотеатри («Тампере», «Лейпціг»), парки (Кіото), встановлено пам'ятні знаки на честь міст (Лейпціга, Кракова, Братислави, Сантьяго).

Слід зазначити, що у рамках побратимського руху, договори про змагання укладали київські підприємства з підприємствами міст-побратимів, зазвичай із соціалістичних країн. Так, вели заочне змагання «Червоний гумовик» із заводом «Матадор» (Братислава), «Хімволокно» та хімкомбінат ім. Дімітрова (Братислава), київський «Укркабель» та Краківський кабельний завод, завод верстатів-автоматів та лейпцизький завод токарних верстатів тощо [6]. Міцніла і творча співдружність: Київський університет ім. Т. Г. Шевченка мав тісні зв'язки з колегами з Ляйпцига, театр ім Івана Франка – з краківським театром ім Ю. Словацького, Київське хореографічне училище – зі школою танцювального мистецтва «Терада» (Кіото).

Дані про поточний стан побратимських зв'язків наведені у таблиці. Угоди між містами були розділені на такі чотири групи: угоди про наміри, про встановлення, угоди про поновлення або перепідписання побратимських зв'язків та їх розірвання [2].

Таблиця – Поточний стан побратимських зв'язків м. Києва

№	Місто	Статус у межах своєї держави	Угода про наміри	Угода про встановлення побратимських зв'язків	Останнє поновлення/перепідписання	Розірвання угод
1	Тампере	Адміністративний центр провінції Пирккамаа		30.12.1954	14.05.2004	
2	Лейпциг	Найбільше місто Вільної держави Саксонії		07.10.1956	03.02.1998	
3	Флоренція	Адміністративний центр регіону Тоскана		27.07.1967	1993	
4	Братислава	Столиця Словацької республіки		03.04.1969		
5	Кіото	Адміністративний центр префектури Кіото		07.09.1971		
6	Тулуза	Столиця регіону Південь-Піреней та департаменту Верхня		09.06.1975		
7	Одессе	Адміністративний центр комуни Одессе		22.04.1989		
8	Единбург	Адміністративний центр Шотландії		17.07.1989	27.05.1993	
9	Мюнхен	Столиця федеральної землі Баварія (Баварі)		06.10.1989		
10	Ухань	Столиця провінції Хубей		19.10.1990		
11	Вільнюс	Столиця Литовської Республіки		21.06.1991	05.11.1998	
12	Чикаго	Адміністративний центр округу Кук, (штат Іллінойс)		17.06.1991	14.10.2005	
13	Торонто	Адміністративний центр провінції Онтаріо		29.07.1991	10.05.2005	
14	Анкара	Столиця Турецької Республіки		10.02.1993		
15	Відень	Столиця Австрійської Республіки		26.05.1992		
16	Париж	Столиця Французької Республіки		07.11.1992		
17	Москва	Столиця Російської Федерації		22.10.1992		11.03.2016
18	Краків	Адміністративний центр Малопольського воєводства		19.02.1993		
19	Гельсінкі	Столиця Фінляндської Республіки		12.03.1993	11.09.1998	
20	Кишинів	Столиця Республіки Молдова		01.10.1993	22.12.1999	
21	Преторія	Столиця Південно-Африканської Республіки		05.10.1993		
22	Будапешт	Столиця Угорської Республіки		19.10.1993		
23	Пекін	Столиця Китайської Народної Республіки		13.12.1993	16.06.2000	
24	Варшава	Столиця Республіки Польща		04.02.1994	23.04.2000	
25	Гавана	Столиця Республіки Куба		21.02.1994		
26	Таллінн	Столиця Естонської Республіки		07.12.1994		
27	Єреван	Столиця Республіки Вірменія		14.09.1995	01.03.2001	
28	Афіни	Столиця Грецької Республіки		12.11.1996		
29	Мінськ	Столиця Республіки Білорусь		05.07.1997		

30	Софія	Столиця Республіки Болгарія			11.09.1997	
31	Баку	Столиця Азербайджанської Республіки			12.09.1997	
32	Мехіко	Столиця Мексиканських Сполучених Штатів			25.09.1997	
33	Бішкек	Столиця Киргизької Республіки			02.10.1997	
34	Брюссель	Столиця Королівства Бельгія			08.12.1997	
35	Ташкент	Столиця Республіки Узбекистан			16.01.1998	
36	Рига	Столиця Латвійської Республіки			11.06.1998	19.09.2007
37	Астана	Столиця Республіки Казахстан			29.05.1998	
38	Сантьяго-де-Чилі	Столиця Республіки Чилі			05.08.1998	08.09.2000
39	Стокгольм	Столиця Королівства Швеція			24.03.1999	
40	Тбілісі	Столиця Грузії			29.05.1999	
41	Рим	Столиця Італійської Республіки			02.11.1999	
42	Єрусалим	Столиця Держави Ізраїль (офіційна)			20.02.2000	
43	Ріо-де-Жанейро	Адміністративний центр штату Ріо-де-Жанейро			04.09.2000	
44	Бразилія	Столиця Федеративної Республіки Бразилія			05.09.2000	
45	Буенос-Айрес	Столиця Аргентинської Республіки			07.09.2000	
46	Лісабон	Столиця Португальської Республіки			26.10.2000	
47	Ашгабат	Столиця Туркменістану			14.05.2001	
48	Тріполі	Столиця Лівійської Республіки			29.05.2001	
49	Волгоград	Адміністративний центр Волгоградської області			11.07.2001	11.03.2016
50	Санкт-Петербург	Адміністративний центр Ленінградської області			27.07.2001	11.03.2016
51	Улан-Уде	Столиця Республіки Бурятія	08.10.2001		26.02.2002	11.03.2016
52	Республіка Комі	Республіка у складі Російської Федерації			06.12.2001	11.03.2016
53	Белград	Столиця Республіки Сербія			04.06.2002	
54	Одеська область	Область у складі Киргизької Республіки			01.07.2002	
55	Женева	Столиця кантону Женева			29.09.2003	
56	Махачкала	Столиця Республіки Дагестан			05.03.2004	11.03.2016
57	Джакарта	Столиця Республіки Індонезія	30.05.2005		21.06.2007	
58	Сучжоу	Місто окружного значення, провінція Цзянсу			14.06.2005	
59	Ліма	Столиця Республіки Перу	14.10.2005		25.02.2010	
60	Сарагов	Адміністративний центр Сарагоської області	30.07.2007			
61	Роменівіль	Муніципалітет департаменту Сена-Сен-Дені			початок 1970-х	
62	Шалегг-сюр-Луен	Муніципалітет департаменту Луаре			12.10.1974	

Актуальна інформація отримана шляхом подання запитів до виконавчих органів Київської міської ради, Дарницької та Дніпровської районних державних адміністрацій [2, 3]. На даний момент м. Київ має 53 міста та 1 регіон-побратим, що більше, ніж у будь-якого іншого українського міста. Крім того, два адміністративні райони Києва починаючи з 70-х років ХХ століття мають власні міста-побратими, однак формальні відносини підтримуються тільки між м. Шалетт-сюр-Луен та Дніпровським районом. Так, з метою ознайомлення з історичною спадщиною та традиціями Франції, у 2015 році на прохання української діаспори до міста Шалетт-сюр-Луен було запрошено представників дитячо-юнацької хореографічної студії «Щасливе дитинство» [3].

Нові побратими у столиці з'являлися у 2010 р. Останнє місто, з яким столиця підписувала попередню угоду – Саратов, і у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, встановлення повноцінних побратимських зв'язків малоімовірно. У 2009 р. було оголошено про роботу над проектом договору про співпрацю з м. Генуя (Італія), однак до підписання угод справа не дійшла. У 2010 р. в Києві відбувся українсько-китайський бізнес-форум, організований Народним урядом Гуанчжоу, КМДА та за підтримки Посольства КНР в Україні, під час якого віце-мер міста Гуанчжоу припустив можливість побратимства.

Останнім часом у світі побратимські зв'язки використовуються для досягнення тих чи інших політичних цілей. Наприклад, угода від 9 травня 2013 року між містом Шуша у Нагірному Карабасі (у 21-у річницю зайняття міста військами Вірменії) та містом Дьєндьєш в Угорщині, є фактичним визнанням Угорщиною даного міста частиною Азербайджану. Не менш поширеним є використання побратимських зв'язків для тієї чи іншої форми протесту (наприклад, розрив Міланом і Венецією у 2013 р. угод між цими містами та Санкт-Петербургом через заборону на «пропаганду гомосексуалізму»; також у 2013-2014 рр. впритул до розриву наблизились японське місто Хігаші-Осака та американський Глендейл, через встановлення в останньому пам'ятнику корейським працівникам «станцій комфорту» – жінкам, яких брали у сексуальне рабство задля обслуговування солдатів японської імперської армії) [4].

Дана тенденція не оминула і столицю України: 11 лютого 2016 р, Київрада, враховуючи політичну ситуацію між державами, розірвала побратимські відносини з Москвою, Волгоградом, Санкт-Петербургом, Улан-Уде, Республікою Комі та Махачкалою. Відповідне рішення підтримали 97 депутатів. Виконавчому органу Київради доручили вжити організаційно-правових заходів щодо припинення дії двосторонніх договорів, угод, меморандумів, протоколів та інших документів, що були підписані з відповідними містами та регіонами РФ [1]. Побратимські відносини з містом Саратов, з яким 30 липня 2007 року було підписано угоду про наміри, не набрали чинності. Унаслідок російської збройної агресії не тільки Київ розірвав побратимства з російськими містами, а й Житомир, Рівне, Чернівці, Івано-Франківськ, Дніпро. З цієї ж причини у

2014 р. з Москвою і Санкт-Петербургом призупинила будь-які зв'язки столиця Чехії Прага[4].

Київ активно співпрацює зі своїми містами-побратимами, приймаючи та відправляючи офіційні делегації, проводячи офіційні заходи тощо. Також Київ, підтримуючи загальносвітовий тренд, не соромиться використовувати побратимські зв'язки як засіб політичного впливу або протесту.

Висновки. Незважаючи на те, що рівень і значення побратимських зв'язків у світі послаблюється, і відверто є «рудиментом» післявоєнного світу, Київ все ще підтримує контакти з містами-побратимами, перш за все, у культурній та освітній площинах. Про якість тісних економічних зв'язків з підприємствами міст-побратимів говорити не доводиться. Хоч Київ і має домовленості з понад 60-ма містами з усіх частин світу, рівень та характер стосунків є, очевидно, недостатніми для потенціалу міст.

Щодо перспектив та тенденцій, то, з одного боку, припинилися зв'язки Києва з містами та окремими суб'єктами Російської Федерації, з іншого боку, Київ вже у XXI ст. встановлює відносини з містами із за океану, зокрема зі США, в перспективі з Лімою (Перу).

Список використаних джерел:

1. Про деякі питання статусу міст-побратимів та регіонів-побратимів міста Києва, що розташовані на території Російської Федерації від 11 лютого 2016 року № 102/102 [Електронний ресурс] // Київська міська рада – Режим доступу до ресурсу: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/8DDA2B234011475FC2257F7F0072B1A7?OpenDocument.
2. Відповідь на запит № 009-840 від 23.03.2016 [Електронний ресурс] // Виконавчий орган Київської міської ради – Режим доступу до ресурсу: <https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYanZKdm0zX1ZpdFk>.
3. Відповідь на запит №2605/25/1/103 від 05.04.2016 [Електронний ресурс] // Дніпровська районна в місті Києві державна адміністрація – Режим доступу до ресурсу: <https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYb0FJTF90bHN2Suk>.
4. The Origins of Town Twinning [Електронний ресурс] // The City of Inverness Town Twinning Committee. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20101231083242/http://www.highland.gov.uk/NR/rdonlyres/1C07A195-EF04-454D-81B8-ADAEE15058FC/0/ICC9908.pdf>.
5. Twin towns and sister cities - Wikipedia [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Twin_towns_and_sister_cities.
6. Київ. Енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К. : УРЕ, 1981. – 736 с.

Список использованных источников:

1. О некоторых вопросах статуса городов-побратимов и регионов-побратимов Киева, расположенных на территории Российской Федерации от 11 февраля 2016 № 102/102 [Электронный ресурс] // Киевский городской совет - Режим доступа к ресурсу: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/8DDA2B234011475FC2257F7F0072B1A7?OpenDocument. (украинский)
2. Ответ на запрос № 009-840 от 23.03.2016 [Электронный ресурс] // Исполнительный орган Киевского городского совета - Режим доступа к ресурсу: <https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYanZKdm0zX1ZpdFk>. (украинский)
3. Ответ на запрос №2605 / 25/1/103 от 05.04.2016 [Электронный ресурс] // Днепропетровская районная в городе Киеве государственная администрация - Режим доступа

к ресурсу: <https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYb0FJTF90bHN2Suk>.
(украинский)

4. The Origins of Town Twinning [Электронный ресурс] // The City of Inverness Town Twinning Committee. - 2008. - Режим доступа к ресурсу: <https://web.archive.org/web/20101231083242/http://www.highland.gov.uk/NR/rdonlyres/1C07A195-EF04-454D-81B8-ADAE15058FC/0/ICC9908.pdf>.(английский)

5. Twin towns and sister cities - Wikipedia [Электронный ресурс] - Режим доступа к ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Twin_towns_and_sister_cities. (английский)

6. Киев. Энциклопедический справочник / Под ред . А.В. Кудрицького. - К.: 1981. - 736 с. (украинский)

References

1. On some issues of sister cities and sister-region status Kiev, located on the territory of the Russian Federation on February 11, 2016 number 102/102// Kyiv City Council - Resource Access: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/8DDA2B234011475FC2257F7F0072B1A7?OpenDocument. (in Ukrainian).

2. Reply to an inquiry from 03.23.2016 № 009-840 // The Executive Body of Kyiv City Council - Resource Access: <https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYanZKdm0zX1ZpdFk>. (in Ukrainian)

3. Reply to an inquiry from 05.04.2016 №2605 / 25/1/103 // Dneprovskiy district in Kyiv state administration - Resource Access: <https://drive.google.com/open?id=0BwUgfQ1oXLYYb0FJTF90bHN2Suk>. (in Ukrainian)

4. The Origins of Town Twinning [Электронный ресурс] // The City of Inverness Town Twinning Committee. - 2008. - Resource Access: <https://web.archive.org/web/20101231083242/http://www.highland.gov.uk/NR/rdonlyres/1C07A195-EF04-454D-81B8-ADAE15058FC/0/ICC9908.pdf>.

5. Twin towns and sister cities - Wikipedia Resource Access: https://en.wikipedia.org/wiki/Twin_towns_and_sister_cities.

6. Kudrytskyi A. V. (1981) Kyiv, Encyclopaedic reference book. Kiev. – 736 p.